

Ярослав ГАНІТКЕВИЧ

УЧАСТЬ УКРАЇНИ В МІЖНАРОДНОМУ КОНГРЕСІ ІСТОРИКІВ МЕДИЦИНИ

Міжнародне товариство істориків медицини (ISHM) засноване в Парижі 1921 року. В його члени приймають науковців, які працюють у царині історії медицини. Двічі на рік виходить друкований орган товариства — журнал „Vesalius“. Робочими мовами є англійська і французька. Товариство фінансує і проводить конгреси, які відбуваються у різних країнах щодва роки. Попередній 40-й конгрес відбувся 2006 року в Будапешті.

21—23 жовтня 2007 року Італійське товариство істориків медицини організувало черговий (IV в Італії) Міжнародний конгрес у невеликому містечку Фіджліне Вальдарно у провінції Флоренція. Містечко, яке нараховує 16 тис. жителів, лежить у гористій місцевості, що нагадує наше передгір'я Карпат. Воно славиться своїми гарними готелями та кемпінгами, а також прекрасним театром Гарібальді на 1000 місць (партер і 4 яруси лож без балконів). У театрі кілька разів на місяць приїжджі групи дають оперні та балетні вистави і концерти, виступають найкращі європейські виконавці, зокрема й артисти з України.

Конгрес проводив Організаційний комітет, що його очолювали президент Товариства проф. А. Діамандопулос (Греція), проф. Паоло Ванні з Флорентійського університету (представник Італії в ISHM) — полковник Італійського Червоного Хреста, та доктор Массімо Пандольфі — президент Оргкомітету.

На форум прибуло понад 80 делегатів з 15 країн світу. Слід відзначити, що Україна вперше взяла участь у конгресах ISHM. На відкритті було багато гостей, лікарів і науковців із Флоренції та сусідніх університетів, співробітників Італійського Червоного Хреста. Спочатку прозвучали гимни Італійської Республіки та Італійського Червоного Хреста. З привітаннями виступили керівники ISHM, Італійського Червоного Хреста, мер міста та ін. Надали слово для привітання і автору цих рядків, який частину виступу виголосив українською мовою. (Професору Я. Ганіткевичу довелося бути єдиним учасником конгресу не лише з України, а й з усіх держав, що утворилися після розпаду СРСР. — Прим. ред.)

Тематика форуму була дуже різноманітна й доволі оригінальна. Розглядалось чимало питань, зокрема історичні аспекти і роль повітря у фізіології, анатомії та метаболізмі; історичні аспекти повітряних шляхів зараження і легеневих недуг; історичні аспекти повітряної медицини; мистецькі праці італійського бароко з медичною тематикою; історія психіатрії, медичної технології, кардіології; історія Червоного Хреста тощо.

Професор А. Діамандопулос виголосив вступну доповідь „Медицина і повітря“, в якій розглянув проблеми забруднення повітря, отруєння повітря для військових потреб тощо. Професор Д. Ліппі (Університет Флоренції) у доповіді „Лікарі, які літають“ розповів про надання допомоги повітряною медичною службою Австралії та інших країн (аналог колишньої санавіації). Професор Д. Райт (Великобританія) висвітлив деякі аспекти використання бджіл (апітерапії) в історичному контексті. Обговорювалися питання про роль повітря у перенесенні інфекцій; застосування газів у терапії; небезпеку, яку несе отруєне повітря у воєнний та мирний часи; повітря і медичні рослини в античній Греції; роль повітря у Мексиканській традиційній медицині; роль води і повітря в альтернативній медицині ХІХ ст. у Німеччині тощо.

Серія засідань була присвячена Червоному Хресту. Більшість доповідей стосувалася історії та постатей Мілітаризованого корпусу Італійського Червоного Хреста, який має військову структуру, звання і однострої сестер милосердя. В організації та роботі конгресу взяла участь велика група сестер милосердя з Флоренції. У виступах розповідалося про перших добровільних сестер милосердя у Другій світовій війні, сестер милосердя загонів Гарібальді. Були доповіді про легендарну флорентійку Флоренс Найтінгейл — першу в Європі сестру милосердя, про інші видатні постаті Червоного Хреста, про Червоний Хрест Португалії, Гіросіми.

Авторові цих рядків випала честь представити матеріали про Український Червоний Хрест національного Руху Опору й Української Повстанської Армії у Другій світовій війні. У виступі розповідалося про історію заснування Українського Червоного Хреста, його діяльність у часи УНР, намагання відновити Український Червоний Хрест у 1941 році на окупованій гітлерівцями території, формування УЧХ як медичної служби УПА, його структуру та героїчну діяльність.

На конгресі виступила українка Мар'яна Федунків родом з Івано-Франківщини, яка живе і працює у Канаді. Вона розповіла про історію епідемії малярії на Сардинії.

Італійські доповідачі представили історичні матеріали про своїх видатних учених-медиків. Окремі доповіді торкалися внеску Гіппократа, Асклепія, Галена, Гарвея (дипломованого в Падуанському університеті), а також ролі біографії в історії медицини. Цікавою була доповідь про великий Музей патологічної анатомії у Флоренції. Про розвиток нейроанатомії у

Падуанському університеті розповів професор цього вишу Г. Занчин. Професор Сорбонни Даніела Гуревич — авторка численних монографій з історії медицини, зокрема про роль жінок у медицині — розповіла про італійців у французьких медичних виданнях. Професор М. Пандольфі, кардіолог, висвітлив розвиток інструментального дослідження серця.

Представники різних спеціальностей виступили з доповідями, присвяченими історії розвитку своїх галузей: анатомії, фізіології, нейрофізіології, кардіології, трансплантації серця та кісткового мозку, антибіотикотерапії, нейрохірургії, психіатрії та ін.

Робочими мовами конгресу були англійська та італійська. Ті, що доповідали італійською, переважно демонстрували ілюстративний матеріал з підписами англійською мовою. Слід відзначити високий рівень демонстрацій, які проводились переважно за допомогою ноутбуків та спеціальних проекторів, хоча були і демонстрації прозірок класичним епідіаскопом.

На нашу думку, не вистачало глибоких аналітичних доповідей фахівців з історії медицини про проблемні питання спеціальности, шляхи розвитку історії медицини, про її викладання у навчальних закладах. Це тим паче актуально, що недавно в журналі ISHM „Vesalius“ велася дискусія про „кризу історії медицини“, яка неначе настає унаслідок повного всебічного вивчення класичних питань історії медицини (стародавнього світу, середньовіччя, новітньої). Звідси, мабуть, і пошуки нового підходу до розгляду історії медицини з позицій колишніх чотирьох основ Всесвіту: повітря, води, вогню і землі.

Разом заслухано понад 100 доповідей. При тому слід відзначити, що відбулися усі заплановані засідання, не було ніякого скорочення програми.

На закінчення конгресу професор В. Сджарбі виступив із лекцією „Медицина і мистецтво“ (свого часу цьому питанню багато уваги приділив професор О. Грандо, який опублікував книгу „Медицина в українському образотворчому мистецтві“).

Опісля відбулася Генеральна асамблея Товариства. Ухвалено рішення новий конгрес провести 7—12 вересня 2008 року в Мексиці, а 2010 року — у Каїрі.

Делегати Туреччини розповсюдили серед гостей конгресу запрошення на 10-й (!) Національний конгрес та 1-й Міжнародний конгрес Турецького товариства історії медицини, який відбувся 20—24 травня 2008 року в місті Конія на базі Університету Сельджук (робочі мови турецька й англійська). В організуванні цього конгресу брали участь Міжнародне товариство історії медицини, Міжнародне товариство історії ісламської медицини, науковці Греції, Бельгії, Єгипту, Франції, Бахрейну, Сирії, Азербайджану, Узбекистану. На цьому тлі особливо невідрадно виглядає ситуація медико-історичної науки в Україні. В університетах немає жодної кафедри історії медицини, курс

історії медицини зник із назви кафедр, не працює Товариство істориків медицини, припинилося видання єдиного щорічного журналу „Агапіт“.

Хочеться сподіватися, що врешті запрацює Всеукраїнська асоціація істориків медицини, і один із подальших конгресів Міжнародного товариства істориків медицини зможе відбутися у незалежній Україні. Нашим науковцям є що представити колегам з інших країн зі свого доробку — як у сенсі загальносвітової, так і української історії медицини.

Yaroslav HANITKEVYCH

**UKRAINE AT THE INTERNATIONAL CONGRESS
OF HISTORIANS OF MEDICINE**

The report on the activities of the Ukrainian Red Cross during the partisan movement was delivered at the International Congress of Historians of Medicine held in Italy in 2007.